

RHAN 5 – CODAU A PHROTOCOLAU

PROTOCOL AR GYFER CYSYLLTIADAU AELODAU/SWYDDOGION

Egwyddorion Sylfaenol

- 1 Egwyddor sylfaenol cysylltiadau Aelodau/swyddogion da ym maes llywodraeth leol yw ymddiriedaeth, cydbarch a dealltwriaeth gyffredin o rolau priodol. Mae cynghorwyd yn cael eu hethol i gynrychioli'r gymuned gyfan ac mae swyddogion yn cael eu penodi gan y Cyngor i roi cyngor diduedd, cadarn a chreadigol, a fydd yn cynorthwyo'r Aelodau gyda gwneud y penderfyniadau gorau ar gyfer y gymuned honno.
- 2 Mae Cod Ymddygiad Aelodau'r Cyngor yn dweud y dylent 'ddangos parch ac ystyriaeth i aelodau eraill' ac "na ddylent wneud unrhyw beth sy'n peryglu, neu sy'n debygol o beryglu, ddidueddrwydd cyflogeion yr Awdurdod".
- 3 Mae'r Cod Ymddygiad ar gyfer Cyflogeion Llywodraeth Leol yn dweud bod "Cydbarch rhwng cyflogeion cymwys ac Aelodau yn hanfodol i lywodraeth leol dda, a dylai perthnasau gweithio fod ar sail broffesiynol. Dylai cyflogeion cymwys Cyngor Caerdydd ddelio gyda'r cyhoedd, yr Aelodau a cyflogeion eraill yn gydymdeimladol, yn effeithlon a heb ragfarn."

Rolau Cynghorwyr

- 4 Mae gan yr holl gynghorwyr gyfrifoldeb dros gyflawni rolau etholaeth a chynrychiadol mewn perthynas â'u rhanbarthau etholiadol. Mae ganddynt gyfrifoldebau fel aelodau'r Cyngor llawn hefyd i wneud rhai o'r penderfyniadau pwysicaf y gall y Cyngor eu gwneud, gan gynnwys cymeradwyo'r fframwaith polisi a chyllideb. Bydd llawer yn rhan o wneud penderfyniadau mwy manwl y Cyngor, yn benodol yn y meysydd cynllunio a thrwyddedu, a bydd gan eraill gyfrifoldeb dros gynnal trosolwg a chraffu Penderfyniadau Gweithredol a pherfformiad effeithlon swyddogaethau'r Cyngor. Bydd grŵp cymharol fach o gynghorwyr yn aelodau o'r Cabinet, fydd yn cyflawni'r rhan fwyaf o swyddogaethau'r Cyngor.
- 5 Bydd yr holl rolau hyn yn berthnasol mewn ffyrdd eithaf gwahanol i swyddogion y Cyngor. Nodir y rhain yn fanylach isod.

Rolau a Chyngor Swyddogion

- 6 Mae swyddogion y Cyngor yn gyflogeion y Cyngor cyfan ac mae arnynt rwymedigaeth i roi cyngor diduedd ac i weithredu ar benderfyniadau cyfreithiol y Cyngor. Mae ganddynt gyfrifoldebau gweithredol a nodir yn gyffredinol yng nghynllun dirprwyo'r Cynllun, neu yn eu disgrifiadau swydd. Bydd y rhain o natur weinyddol, dechnegol, reolaethol yn gyffredinol, ac maent yn rhan o waith bob dydd arferol holl gyflogeion y Cyngor.

- 7 Mae Cod Ymddygiad yr Aelodau'n disgrifio sut dylai'r Aelodau ymddwyn wrth wneud penderfyniadau ac yn benodol mewn perthynas â chyngor gan swyddogion:-
- “Rhaid i aelod wneud penderfyniadau gan ystyried unrhyw gyngor perthnasol gan swyddogion yr awdurdod...”
- 8 Mae swyddogion yn rhydd i roi eu cyngor proffesiynol lle bo'n briodol. Efallai y bydd cynghorwyr am brofi'r cyngor hwn trwy gwestiynu a herio rhywbeth nad ydynt yn cytuno ag ef, ond ni ddylent, trwy eu hymddygiad na'u gweithrediadau, frawychu neu fygwth cyflogeion. Dylent sicrhau y gwenir unrhyw her o ran cyngor a roddwyd i gyflogai o hynafedd addas, fel arfer y Prif Weithredwr, y Cyfarwyddwr Corfforaethol neu'r Prif Swyddog. Dylai cyflogeion gofio fod cynghorwyr yn cael eu hethol yn ddemocrataidd i sicrhau eu hamcanion a bod hawl llwyr ganddynt i gwestiynau cyngor a roddwyd, ac i dderbyn esboniad llawn a chyflawn. Dylai cyflogeion bob amser geisio cyflawni amcanion y Cyngor wrth roi cyngor, ar yr amod y gellir gwneud hyn yn gyfreithiol gyda'r adnoddau ariannol sydd ar gael.
- 9 Os nad yw'r Aelodau yn fodlon ar y cyngor a roddwyd, yna gallant gyfeirio'r mater at yr Arweinydd, yr Aeloda Cabinet priodol neu'r Cadeirydd Pwyllgor perthnasol. Pan fo angen a phan fo'n briodol, naill ai drwy gytundeb â'r Prif Weithredwr, y Cyfarwyddwr Corfforaethol perthnasol neu'r Prif Swyddog, neu drwy ddilyn penderfyniad y Cyngor, gellir comisiynu cyngor proffesiynol gan swyddogion perthnasol (mewn ymgynghoriad ag Aelodau perthnasol) gan ffynhonnell cymwys addas ag enw da o'r tu allan i'r Cyngor. Bydd unrhyw adroddiad canlynol i'r Cyngor yn cynnwys cyngor proffesiynol y Prif Weithredwr neu swyddog a enwir fel yr awdur, ond bydd yn cynnwys unrhyw farn broffesiynol allanol a gaiff ei nodi'n glir fel hynny hefyd.
- 10 Mae'r Cyngor yn gweithredu system sydd angen cyngor ar gyfreithlondeb (gan gynnwys materion ariannol) y penderfyniad a'r gallu i'w wneud cyn ei ystyried, ac i'r cyngor hwnnw gael ei nodi mewn adroddiadau i'r Aelodau, y Cabinet, Pwyllgorau neu'r Cyngor. Dylai fod caniatâd i swyddogion roi eu cyngor cyflawn, gan gynnwys disgrifiad o unrhyw opsiynau a chyngor perthnasol o ran gonestrwydd ariannol a chyfreithiol. Pan roddir cyngor ar lafar, dylid ei gofnodi'n ysgrifenedig gan y swyddog dan sylw.
- 11 Mae gan y Cyngor tri phrif swyddog statudol, Pennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig, y Swyddog Monitro a'r Swyddog Adran 15, sydd â dyletswyddau i gynghori'r Cyngor fel corff corfforaethol neu'r Cabinet am Swyddogaethau Gweithredol, ac mae ganddynt hael statudol i gynghori fel sy'n briodol yn eu barn nhw yn rhan o'u dyletswyddau statudol.

Gohebiaeth Cynghorwyr ac eraill

- 12 Mae gan y Cyngor Brothocol manwl yn nodi sut dylai swyddogion ddelio gyda gohebiaeth gan gynghorwyr a chynrychiolwyr etholedig eraill. Gallai'r Protocol newid o bryd i'w gilydd yn sgil amgylchiadau gwahanol, ond dylai cynghorwyr a swyddogion gyfeirio ato i gael arweiniad ar y mater hwn. Dylai swyddogion

bob amser geisio ymateb i'r Aelodau o fewn amserlenni targed y Cyngor ar gyfer ymateb, ac os na allant, dylent barhau i roi'r diweddaraf i'r Aelod o ran cynnydd. Os caiff gohebiaeth ei hatgyfeirio gan swyddog at Aelod am ymateb, dylai'r Aelod wneud ei orau glas hefyd i ymateb o fewn amseroedd ymateb targed y Cyngor.

Perthnasau rhwng Swyddogion ac Aelodau

13 Fel y nodir uchod, er bod dyletswydd ar swyddogion i wasanaethu'r Cyngor fel corff corfforaethol, bydd eu perthnasau gwaith yn wahanol i wahanol grwpiau o Aelodau. Mae'r paragraffau canlynol yn nodi'r prif faterion yn y maes hwn ac yn rhoi arweiniad arnynt.

14 **Pob Cynghorydd** -bydd pob cynghorydd a chyflogai yn dangos cydbarch a bydd yn delio â phawb arall yn gydymdeimladol, yn effeithlon a heb ragfarn. Mae swyddogion yn gyfrifol am gynghori'r Cyngor cyfan ond yn achlysurol gall Aelodau unigol alw arnynt am gyngor neu wybodaeth am faterion penodol sy'n berthnasol i rolau etholaeth a chynrychioliadol y cynghorydd. Os yw hyn yn gwbl briodol ac yn defnyddio adnoddau sydd ar gael, rhoddir cyngor. Ni ddylai swyddogion roi cyngor i gynghorwyr ar eu swyddi unigol neu eu cynorthwyo'n bersonol, dim ond mewn perthynas â materion y Cyngor. Gallai'r Swyddog Monitro neu ei (h)enwebai roi cyngor i gynghorwyr unigol ar God Ymddygiad yr Aelodau a'u cyfrifoldebau mewn perthynas â datgan buddiannau.

Gallai Aelodau unigol ofyn bod y cyngor a roddir iddynt yn cael ei drin yn gyfrinachol. Dylent wneud hyn yn glir ar ddechrau unrhyw drafodaeth neu ohebiaeth gyda'r swyddog dan sylw. Yna bydd y swyddog yn dweud wrth yr Aelod a ellir trin y drafodaeth neu'r ohebiaeth yn gyfrinachol yn unol â'r gyfraith ac yn unol â gweithdrefnau'r Cyngor, fel y bydd gan y ddau barti ddealltwriaeth glir o'r sefyllfa. Ni ellir cadw gwybodaeth sy'n dangos y gallai'r Cyngor dorri dyletswydd, sy'n cynnwys diogelu pobl agored i niwed neu sy'n honni camymddwyn, er enghraifft, yn gyfrinachol, a gallai gael ei hadrodd i'r person neu'r awdurdod priodol.

15 **Cadeiryddion a Swyddogion** – mae gan gadeirydd y Cyngor a/neu gadeiryddion pwyllgorau rolau penodol mewn perthynas â busnes y Cyngor neu bwyllgorau, a bydd swyddogion yn eu cefnogi yn y rolau hynny. Yn gyffredinol, ac yn amodol ar reolau gweithdrefn y Cyngor a nodir yn Rhan 4, bydd Cadeirydd unrhyw gorff y Cyngor yn cwblhau agendau perthnasol a bydd y swyddog sydd â chyfrifoldeb dros gyhoeddi'r agenda'n cydymffurfio â dymuniadau'r Cadeirydd yn hyn o beth. Fodd bynnag, mewn amgylchiadau penodol, mae gan swyddogion statudol hawl i gynnwys eitemau ar agendau perthnasol, a chaiff y rhain, yn ogystal ag unrhyw gyfarwyddiadau a gyhoeddir gan swyddogion statudol mewn perthynas â hyn, eu dilyn.

16 **Arweinydd a Chabinet a Swyddogion** – er y mae cyflogeion yn gwasanaethu'r Cyngor fel cyfanwaith, bydd uwch gyflogeion yn gweithio'n agos gyda'r Arweinydd ac Aelodau'r Cabinet ar faterion polisi. Yn benodol, efallai y gofynnir iddynt friffio'r Aelodau ar bwerau'r Cyngor, rhoi polisiâu ar waith ac opsiynau sydd ar gael. Mae hyn yn gwbl dderbyniol, ni waeth a wneir yn unigol

neu ar y cyd. Mae'r Arweinydd ac Aelodau'r Cabinet yn cydnabod bod pob swyddog yn gyflogai o'r Cyngor llawn, ac na all yr Aelodau ofyn iddo roi cyngor mewn ffordd benodol, neu i gyflawni ei ddyletswyddau mewn ffordd nad yw'n cyd-fynd â phenderfyniadau ffurfiol neu ddyfarniad proffesiynol y swyddog ei hun. Mae hyn, wrth gwrs, yn amodol ar y gofyniad bod rhaid i swyddogion weithredu penderfyniadau cyfreithiol y Cyngor a'r Cabinet.

- 17 **Grwpiau Plaid a Swyddogion** – ni ellir gorfodi unrhyw swyddog i fynd i gyfarfod grwpiau gwleidyddol y Cyngor ac ni all swyddog fynnu mynd iddo. Bydd swyddogion yn mynychu cyfarfodydd grŵp plaid sy'n cynnwys unigolion heblaw am Aelodau'r Cyngor eu swyddogion y Cyngor sy'n gweithredu yn y capasiti hwnnw. Os yw swyddog yn rhoi briff i unrhyw grŵp gwleidyddol a gynrychiolir ar y Cyngor, bydd yn cynnig briff tebyg i grwpiau plaid eraill.
- 18 **Aelodau Cyfetholedig a Swyddogion** – mae gan y Cyngor sawl aelod cyfetholedig sydd â hawl statudol i bleidleisio ar faterion mewn amgylchiadau penodol. Bydd swyddogion yn delio gydag aelodau cyfetholedig yn yr un modd y maent yn delio gyda phob cynghorydd a byddant ar gael i roi cyngor iddynt fel y nodir ym mharagraff 10 uchod, mewn perthynas â'u swyddogaethau statudol penodol yn unig.

Ymddygiad ac Effeithiolrwydd

- 19 Os oes gan gynghorwyr unrhyw bryderon am effeithiolrwydd neu ymddygiad swyddogion penodol, byddant yn codi hyn yn uniongyrchol ac yn gyfrinachol gyda'r Cyfarwyddwr Corfforaethol priodol sy'n gyfrifol am wasanaeth y swyddog, neu'r Prif Weithredwr os nad oes Cyfarwyddwr Corfforaethol priodol neu os yw'r mater yn ymwneud â'r Cyfarwyddwr Corfforaethol, neu'r Arweinydd os yw'r mater yn ymwneud â'r Prif Weithredwr. Caiff y mater ei drin yn unol â gweithdrefnau'r Cyngor a rhoddir gwybod i'r Aelod a'r swyddog dan sylw am y canlyniad, oni bai bod rhesymau cyfreithiol dros beidio â gwneud hyn. Ni fydd feirniadaeth bersonol gan yr Aelodau neu swyddogion unigol neu grwpiau o swyddogion y gellir eu hadnabod (ac eithrio'n unol â rhwymedigaeth gyfreithiol) mewn fforymau cyhoeddus (gan gynnwys y cyfryngau) gan y gallai hyn effeithio'n ddifrifol ar allu'r Cyngor i amddiffyn ei le fel cyflogwr yn effeithiol a gall mewn rhai amgylchiadau wneud iddo orfod talu iawndal.
- 20 Yn yr un modd, os oes gan unrhyw swyddog bryderon am ymddygiad Aelod penodol, bydd yn ei godi yn y lle cyntaf gyda'i Brif Swyddog neu'i Gyfarwyddwr Corfforaethol fel y gellir ceisio datrys y mater yn gyfeillgar. Os nad yw hyn yn bosibl, neu os yw'r camymddygiad honedig o natur ddifrifol, caiff y mater ei adrodd i Swyddog Monitro'r Cyngor, a fydd wedyn yn dweud a yw'n briodol atgyfeirio'r mater i Gomisiynydd Safonau Cymru dan God Ymddygiad yr Aelodau. Ni fydd unrhyw swyddog y Cyngor yn beirniadu unrhyw gynghorydd (ac eithrio'n unol â rhwymedigaeth gyfreithiol) gan na ddilyn hyn yn unol â'r broses statudol briodol a gall niweidio'r broses honno.

Mynediad at Wybodaeth a Dogfennau

- 21 Mae'r Cyngor yn hyrwyddo bod yn agored a mynediad at wybodaeth gan ei holl gynghorwyr. Fodd bynnag, mae'r gyfraith yn atal rhyddhau gwybodaeth gyfrinachol neu wybodaeth wedi'i heithrio mewn amgylchiadau penodol, a bydd swyddogion a'r Aelodau yn cydymffurfio â Rheolau Gweithdrefn Mynediad at Wybodaeth y Cyngor a nodir yn Rhan 4 y Cyfansoddiad hwn. Rhaid defnyddio gwybodaeth gyfrinachol neu wybodaeth wedi'i heithrio a roddir i Gynghorwyr yn briodol, a dim ond at y dibenion y'i rhyddheir.